

KİTABIYAT

YUGOSLAVYA'DA TÜRK ARŞİV MALZEMESİNİN NEŞİR FAALİYETİ

Yugoslavya Balkan devletleri arasında Osmanlı tarihine ve malzemesinin neşrine Türkiye'den sonra en fazla önem veren bir tarihçi ekolüne sahiptir. Önceleri Türk belgelerinin tercümelerini yayınlamak suretiyle başlıyan bu faaliyet, daha sonra tercümelere ek olarak faksimile suretlerini vererek daha sağlam bir şekilde ulaştırmıştır. 1950 lerden sonra bu konularda yapılan yayınlarda bir başka aşama daha yapılmıştır. Bu da eski türkçe metinlerin, sırpça tercümele-ri ile birlikte yayınlanmalarıdır. Yugoslavya'daki türkçe belgelerin yayını der-ken Gliza Elezović'i ve onun eseri olan *Turski Spomenici* (Belgrad 1940, 1952, 2 cilt) hatırlamamak imkânsızdır. 1957 de Saraybosna'da yayınlanan Yugos-lav topraklarına isabet eden Osmanlı sancak kanunnâmeleri metinleri, bir cilt halinde yayınlanması (*Kanun ı Kanun-nâme, Za Bosanski, Hercegoçvački, Zvornički, Klisčki, Crnogorski ı Skadarski Sandžak*, Sarajevo 1957) bu şekilde yapılan yayınlara daha geniş bir istifade sahası temin etmiştir. Aslında bu eser-deki kanunnâmelerin çoğunluğu Ö.L. Barkan'ın eserinde (*XV ve XVI. asırlarda Osmanlı İmparatorluğu'nda ziraî ekonominin hukukî ve malî esasları, C. I, Ka-nunlar*, İstanbul 1943), yayınlanmıştı. Burada bahsedeceğimiz eserler Osman-lı Tapu-Tahrir Defterlerinden iki tanesinin neşrine aittir.

Yayımlanan defterlerden birincisi Saraybosna'daki Şarkiyat Enstitüsü (1964 de) tarafından yayınlanan «*Hiori 859 tarihli Suret-i defter-i mücmel-i vilâyet-i Yelec ve İzveçan ve Hodidide ve Senica ve Ras ve Üsküp ve Kalkandelen me'a tevâbiha*» adlı defter Başbakanlık Arşivi Genel Müdürlüğü'nde bulun-maktadır (Maliyeden Müdevver defterler, nu. 544). Bu defter Hazım Şabanov-iç'in neşre hazırladığı bir eserdir. Eser, iki kısım olup 128 sahifeden ibaret türkçe metin ile kişi adlarıyla yer adlarını ihtiva eden (s. 129-160) dizin birin-ci kısmı, bunun sırpça tercümesi ile (1-116), terimlerin izahı (s. 119-146), şahıs adları (s. 147-154), ve yer adları (s. 155-167) dizini ikinci kısmı teşkil etmektedir. Ayrıca defterin aslına ait orijinal 8 sahifenin de fotokopisi verilmiştir.

İkinci eser «*Defter-i vilâyet-i Vilk, sene 859*» olup, İstanbul'da Başbakanlık Arşivi'nin Maliyeden Müdevver defterleri arasında (nu. 2 m) bulunmaktadır. Eser, yine Saraybosna'daki Şarkiyat Enstitüsü tarafından iki cilt olarak 1972 de yayınlanmıştır. Eseri neşredenler, Hamid Hacıbegiç, Adem Hanzic ve Egref Kovaçević olup, birinci cilt tahrir defterinin sırpça tercümesi, ikinci cilt türk-çe metnin tıpkı basımından ibarettir; buna eklenmiş olan haritada, defterde bulunan yer isimlerinin yapılmış olan sağlam bir tesbiti, eseri kullanınlara bü-yük kolaylık temin edecektir. Birinci cildin sonunda index ve terimlerin açık-

lanması için ayrı ayrı kısımlar ayrılmış olup, ayrıca başta Hamid Hacıbeğiç tarafından yazılmış olan 1455 tarihli Vilk vilâyeti defteri hakkında kısa tetkiki bulunmaktadır.

Burada bahsedilecek bir kaç eser daha vardır. Bunlardan biri Radmilla Triçkoviç tarafından Kâmil Kepeci tasnifinde (nu. 3829) bulunan cizye defterinin neşridir. Defter 1741 tarihli dir. Burada defterin fotokopi şeklindeki asıllarını verirken kiril harfleri ile sırpça tercümesini yapmaktadır. Defter Fet-hülislâm, Adakale bölgelerine aittir. Avusturya elinde iken 1736-1739 harbinde tekrar ele geçirilerek Vidin sancağına ilâve edilen 63 köy, mezraa ve sairenin Ayasofya'daki I. Mağmud kütüphanesine vakıf olarak tahsis edildiğine dair defterdir.

1444-1446 tarihli Toplıca, Duboğıca ve Kruşevaç bölgeleri tahririne ait İsmail Eren ile Olga Zirojeviç'in yapmış oldukları faksimile metin ile sırpça tercüme ve bir ilâve haritadan ibaret risale ilgi çekmektedir. Bu risale 1968 de (s. 377-416, 32 faksimile, 1 harita) bir dergi de yayınlanmış olup, aslı Belediye kütüphanesinin Muallim Cevdet kitapları arasında (nu. 0/117/5) bulunmaktadır.

Cengiz ORHONLU

Smail Baliç, *Die Kultur der Bosniaken (Kultura Bosnjaka)*, Wien 1973, 247 sahife, 13 resim.

Yıllardan beri Bosna tarihinin meseleleri hakkında çeşitli tetkikleri ile dikkati çeken Smail Baliç, Bosna ve Boşnak kültürü hakkında yıllar süren çalışmalarını bir kitap halinde ortaya çıkarmıştır. Eser, sırpça olmakla beraber sonunda almanca bir özet bulunmaktadır. Eserin başında bulunan «Mevlid-i Nevebi alâ lisan'il-Bosnevi» den ilk sahifenin renkli bulunması eserin havasına sokuyor. Yazar, eserini hazırlarken bibliyografyada görüldüğü gibi Yugoslavya'da ve Türkiye'de çıkmış hiç bir eser ve makaleyi ihmal etmemiştir.

Cengiz ORHONLU